

Från sidlinjen

Stewe Claeson

Inför riskgruppens jul

Det har blivit krångligare att hänga med i det som händer på skolorna. Går man – som jag så ofta gör – ut på nätet och läser hemsidor är det en stillsamt allt tristare läsning om verksamheter som tvingas lägga ner, eller om kurser som i stor utsträckning sker på distans, och om det är något man som gammal folkbildare vet något om så är det vikten av närhet, av fysisk närhet, samarbete och av det som ju är denna skolforms själva hjärta: verkliga samtal. Samtal där man ser den andre, ser minspel och reaktioner, hör den andre, hör den andres tonfall och insinuationer, en närhet som skapar det som distanserade verksamheten *aldrig* kan åstadkomma: att vara tillsammans. Jag påminns alltid om att Den Gamle alltid skrev *Sam-Tale*, tale sammen. Det är så hjärtsliktande sorgligt att lyssna till rektorer som intervjuas – utomhus – och som med ett slags förtvivlat mod och entusiasm talar om nya, nödvändiga kurser som skapats mitt under pandemin: fast oftast rör det sig om kurser beställda av utomstående intressen, som arbetsförmedlingsbeställd kurs för personlig assistans (nödvändig naturligtvis, inte minst just i dessa tider) men – inte en kurs som vuxit ur skolans upparbetade faktiska pedagogiska verksamhet eller egentliga kompetens. På något sätt har den här pandemins själva grundidé – håll distans! – kommit att slå hårt mot folkbildningens grundidé: var tillsammans! Och jag konstaterar att i en del specialfall är pandemins krav direkt förödande. För en av mina döva lärare var samtalet aldrig ett problem: jag kunde inte teckenspråk, men han var en mästare i att läsa läppar (och minspel) och under flera år kunde jag komma på honom med att missförstå kanske sammanlagt tio saker av det jag sa (och jag är ju inte en särskilt tystlåten typ). I munskyddens tidevarv är han döware än han någonsin varit.

Också årsmötena, där så mycket mer än att välja revisorssuppleant avhandlas, särskilt utanför den stadgeenliga dagordningen (den svenska demokratins stadigaste fundament) – också

årsmötena sker nu digitalt. Alldeles bortsett från den zoomiska möjligheten uppstår sällan samtal att minnas.

Men det allvarligaste jag läser om, där jag sitter där och läser, digitalt, om vad som händer på skolorna, det allvarligaste är att skola efter skola varslar om nedläggning, först av internaten, sedan av utlokaliserad verksamhet, och en del medarbetare... *ekonomin* förfaller snabbt. Och en av orsakerna har att göra med något vi alla var med om de sista åren av vårt verkssamma skolliv: att statsbidrag och kommunala ersättningar inte längre förslog, att det inte var möjligt att höja elevernas kostnader för internatboendet; det enda som kunde hjälpa upp läget var att använda de ofta makalösa anläggningarna för uthyrning; kortkurser fungerade en tid; men konferensmöjligheterna verkade ett tag näst intill oändliga. Jag minns hur jag såg skola efter skola satsa på att lyxa till internaten för att locka konferensanordnare att använda sig av skolorna, inte sällan just för deras anorlunda och härliga geografiska lägen. Och pandemins grundidé verkar också innehålla påbudet: inga konferenser, inga resor, inga sammankomster, och det finns ingen ekonomi i att anordna något för åtta deltagare med minst två meters avstånd vid de vackra runda borden i en påkostad konferenslokal.

Jag kan komma att tänka på detta just i dessa dagar då alla minns Gösta

Vestlund. Jag har medvetet avhållit mig från att skriva om alla *mina* kontakter med honom: de började under tidigt 1970-tal och har fortsatt; rent fysiskt träffade jag honom sista gången när han och jag hade hand om Bo Göthbergs begravning på Lidingö folkhögskola 2007. Men i mitten av 70-talet låg en av rektorskonferenserna på Vädö. Anläggningen hade inte tillräckligt med rum i hotellets huvudbyggnad. Gösta ordnade så att en stuga nere vid vattnet gjordes lagom uppvärmd och där la han de två "rabulisterna". Han sa att vi borde lära känna varandra. Och det gjorde vi, Ingemar Sallnäs och jag tillbringade de tre dagarna samtalande till tidig morgon från var sin slaf i den lilla stugan. Sedan länge har jag sett det tilltaget som ett utslag av Göstas grundläggande pedagogik. Samtal och närhet – *och tillräckligt med tid*. Idag naturligtvis helt uteslutet.

Nu gäller avstånd. Och vi – alla veteraner – är ju själva riskmomentet i tillvaron. Här en dikt av en samtida amerikan som jag snabböversatt för oss alla. Vi sitter där vi sitter i jul. Ensammare än vanligt och äldre. Vackrare kan det inte sägas om att bli gammal – och att vara ensam.

Richard Jones

STORMEN

Jag ringde rikssamtal till min far i går kväll
för att berätta om hur det stod till med oss –
Andrew mår bättre, bäbisen sparkar
jag har fått en släng av influensa och känner
mig instängd som i en glaskupa. Min far väntade lugnt
på att jag skulle få sagt det jag ville ha sagt,
och berättade sedan upphetsat om det fruktansvärda
åskvädret och frågade om jag kunde höra
hur regnet hamrade. Plötsligt
talade ingen av oss.

Jag stod med luren mot örat
och lyssnade till trummandet mot takfönstret
i min fars kök, och såg för mig en gammal man
som håller upp luren mot åskväder och mörker.